Ilmiy tadqiqotlar va ularning yechimlari jurnali
Aoka guvohnoma № 323759 ISSN: 3060-4818

SAUR INQILOBIDAN KEYINGI AFG‘ONISTONDAGI SIYOSIY O‘ZGARISHLAR VA QARSHILIK HARAKATLARI (1978–1979-YILLAR)

Xujayev Ahmadjon Umar o‘g‘li
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti
4-bosqich talabasi
Sharq sivilizatsiyasi va Falsafa fakulteti
https://doi.org/10.5281/zenodo.23376739

Annotatsiya: Ushbu maqolada 1978-yil aprel oyida Afg‘onistonda sodir bo‘lgan Saur inqilobidan keyingi siyosiy o‘zgarishlar, davlat boshqaruvi tizimining qayta tashkil etilishi hamda 1978–1979-yillarda shakllangan qurolli va siyosiy qarshilik harakatlari tarixiy manbalar asosida tahlil qilinadi. Afg‘oniston Xalq Demokratik partiyasining hokimiyatga kelishi, Nur Muhammad Tarakiy va Hafizulloh Amin hukumatlarining siyosati, ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar, siyosiy repressiyalar hamda aholining turli qatlamlarida yuzaga kelgan norozilik sabablari yoritiladi. Shuningdek, Xalq va Parcham fraksiyalari o‘rtasidagi ziddiyatlar, mahalliy qo‘zg‘olonlar, mujohidlar harakatining shakllanishi va Sovet Ittifoqining Afg‘oniston ichki siyosatiga aralashuvi o‘rganiladi. Tadqiqot natijalarida 1978–1979-yillardagi siyosiy beqarorlik keyingi uzoq davom etgan Afg‘oniston urushining muhim tarixiy omillaridan biri bo‘lganligi asoslanadi.

Kalit so‘zlar: Saur inqilobi, Afg‘oniston, siyosiy o‘zgarishlar, Nur Muhammad Tarakiy, Hafizulloh Amin, Afg‘oniston Xalq Demokratik partiyasi, mujohidlar, qarshilik harakatlari, Sovet Ittifoqi, siyosiy inqiroz.

Аннотация

В статье рассматриваются политические изменения и формирование движений сопротивления в Афганистане после Саурской революции апреля 1978 года. На основе исторических исследований анализируются приход к власти Народно-демократической партии Афганистана, политическая деятельность Нур Мухаммеда Тараки и Хафизуллы Амина, социально-экономические реформы, политические репрессии и причины массового недовольства населения. Особое внимание уделяется противоречиям между фракциями «Хальк» и «Парчам», вооружённым восстаниям 1978–1979 годов, становлению движения моджахедов и усилению советского влияния. Делается вывод о том, что политическая нестабильность данного периода стала одной из важнейших предпосылок последующего продолжительного вооружённого конфликта в Афганистане.

Ключевые слова: Саурская революция, Афганистан, политические преобразования, Нур Мухаммед Тараки, Хафизулла Амин, Народно-демократическая партия Афганистана, моджахеды, движения сопротивления, Советский Союз, политический кризис.

Abstract

This article examines political transformations and the emergence of resistance movements in Afghanistan following the Saur Revolution of April 1978. Drawing on historical scholarship, the study

analyzes the rise of the People's Democratic Party of Afghanistan, the policies of Nur Muhammad Taraki and Hafizullah Amin, socioeconomic reforms, political repression, and the causes of widespread public dissatisfaction. Particular attention is given to conflicts between the Khalq and Parcham factions, armed uprisings during 1978–1979, the development of the mujahideen resistance, and increasing Soviet involvement in Afghan politics. The findings demonstrate that political instability during this period contributed significantly to the conditions that preceded the prolonged Afghan conflict. The article emphasizes the interaction between domestic political contradictions, rural resistance, ideological confrontation, and external intervention in shaping Afghanistan's historical development.

Keywords: Saur Revolution, Afghanistan, political transformation, Nur Muhammad Taraki, Hafizullah Amin, People's Democratic Party of Afghanistan, mujahideen, resistance movements, Soviet Union, political crisis.

Kirish

XX asrning ikkinchi yarmida Afg‘oniston Markaziy va Janubiy Osiyodagi murakkab siyosiy jarayonlar kechgan davlatlardan biri hisoblangan. Mamlakatning geografik joylashuvi, etnik tarkibi, qabila munosabatlari va an’anaviy ijtimoiy institutlari siyosiy taraqqiyotga bevosita ta’sir ko‘rsatgan. Ayniqsa, 1978-yil 27–28-aprel kunlari sodir bo‘lgan Saur inqilobi Afg‘onistonning zamonaviy tarixida tub burilish yasagan voqealardan biri bo‘ldi [1].

1973-yilda Muhammad Dovudxon monarxiyani tugatib, respublika boshqaruvini o‘rnatgan edi. Biroq uning hokimiyati davrida siyosiy muxolifat bilan munosabatlar keskinlashdi. Afg‘oniston Xalq Demokratik partiyasi (AXDP) ichidagi Xalq va Parcham fraksiyalari esa mamlakat siyosiy hayotida faol ishtirok etishga intildi [2].

1978-yil aprelida AXDP yetakchilarining hibsga olinishi va partiya arbobi Mir Akbar Xaybarning o‘ldirilishidan keyingi siyosiy tanglik harbiy to‘ntarishga olib kelgan omillar qatoriga kirdi. Armiya tarkibidagi AXDP tarafdorlari Dovudxon hukumatini ag‘dardi. Dovudxon va uning oilasining bir qator a’zolari halok bo‘ldi. Natijada Afg‘oniston Demokratik Respublikasi e’lon qilinib, Nur Muhammad Tarakiy davlat rahbari sifatida hokimiyatga keldi [3].

Yangi hukumat mamlakatni tubdan modernizatsiya qilishga qaratilgan siyosatni boshladi. Biroq islohotlarning yuqoridan turib, majburiy usullarda amalga oshirilishi, diniy va an’anaviy qadriyatlar bilan ziddiyatlar hamda siyosiy ta’qiblar keng ko‘lamli qarshilik harakatlarini kuchaytirdi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi 1978–1979-yillarda Afg‘onistonda yuz bergan siyosiy o‘zgarishlarning asosiy yo‘nalishlarini aniqlash, qarshilik harakatlarining ijtimoiy-siyosiy sabablarini tahlil qilish va ichki beqarorlikning xalqaro tus olish jarayonini tarixiy jihatdan baholashdan iborat.

Metodologiya

Tadqiqot tarixiylik, xolislik, qiyosiy-tarixiy tahlil va sabab-oqibat munosabatlarini aniqlash tamoyillariga asoslanadi. Afg‘onistonning 1978–1979-yillardagi siyosiy taraqqiyoti tarixiy voqealar ketma-ketligi va ularning o‘zaro bog‘liqligi asosida o‘rganildi.

Tarixiy-tizimli yondashuv yordamida AXDP hokimiyatining shakllanishi, davlat boshqaruvidagi o‘zgarishlar, fraksiyalararo kurash va qarshilik harakatlari bir-biriga bog‘liq jarayonlar sifatida tahlil qilindi. Qiyosiy-tarixiy metod orqali Tarakiy va Amin davridagi siyosiy boshqaruv xususiyatlari solishtirildi.

Manbashunoslik asosini Barnett R. Rubin, Thomas Barfield, Louis Dupree, Olivier Roy, Anthony Arnold, M. Hassan Kakar va boshqa tadqiqotchilarning Afg‘oniston siyosiy tarixi bo‘yicha ilmiy asarlari tashkil etdi [4], [5].

Tadqiqotda voqealarning tarixiy tasdiqlangan sanalari va ilmiy adabiyotlarda qayd etilgan holatlarga ustuvor ahamiyat berildi. Qurbonlar soni, qamoqqa olingan shaxslar va qurolli guruhlar miqdori bo‘yicha manbalarda tafovutlar mavjudligi sababli ishonchli tasdiqlanmagan raqamlar umumlashtirilgan statistik natija sifatida keltirilmadi.

Natijalar

Tadqiqot natijasida Saur inqilobidan keyingi siyosiy jarayonlarning bir nechta asosiy xususiyatlari aniqlandi.

Birinchidan, 1978-yil aprel voqealari natijasida Afg‘onistonda respublika boshqaruvining avvalgi shakli tugatilib, AXDP hukmronligiga asoslangan siyosiy tizim o‘rnatildi. Nur Muhammad Tarakiy Inqilobiy kengash raisi va hukumat rahbari lavozimlarini egalladi [6].

Ikkinchidan, yangi hukumat agrar munosabatlarni qayta tashkil etish, qarzdorlikni tartibga solish, ayollar huquqlarini kengaytirish, savodxonlikni oshirish va nikoh munosabatlarini isloh qilishga qaratilgan qarorlarni qabul qildi. Biroq ularning amalga oshirilishida mahalliy sharoit yetarlicha hisobga olinmadi [7].

Uchinchidan, AXDP ichidagi Xalq va Parcham fraksiyalari o‘rtasidagi ziddiyatlar kuchaydi. Parcham yetakchilarining ayrimlari diplomatik lavozimlarga yuborildi, keyinchalik esa siyosiy ta’qiblarga uchradi.

To‘rtinchidan, 1979-yilda hukumatga qarshi qurolli qo‘zg‘olonlar kengaydi. Ayniqsa, Hirot qo‘zg‘oloni markaziy hokimiyatning ijtimoiy tayanchi zaifligini ko‘rsatdi [8].

Beshinchidan, 1979-yil sentabr oyida Hafizulloh Amin hokimiyatni egalladi. Tarakiy hokimiyatdan chetlashtirilib, keyinchalik o‘ldirildi. Ushbu voqealar siyosiy beqarorlikni yanada kuchaytirdi.

Oltinchidan, 1979-yil dekabr oyida Sovet Ittifoqining harbiy aralashuvi Afg‘onistondagi ichki siyosiy inqirozni xalqaro qurolli mojaroning yangi bosqichiga olib chiqdi [9].

Tahlil va muhokama

Saur inqilobining siyosiy sabablari va hokimiyat almashinuvi

Saur inqilobining yuzaga kelishi Afg‘onistondagi uzoq davom etgan siyosiy ziddiyatlar bilan bog‘liq edi. Muhammad Dovudxon 1973-yilda davlat to‘ntarishi orqali hokimiyatga kelganidan keyin respublika tuzumini o‘rnatgan bo‘lsa-da, mamlakatda siyosiy ishtirok imkoniyatlari cheklangan edi.

AXDP 1965-yilda tashkil topgan bo‘lib, uning ichida dastlabki davrlardanoq mafkuraviy va tashkiliy qarama-qarshiliklar mavjud edi. Xalq fraksiyasi ko‘proq Nur Muhammad Tarakiy va Hafizulloh Amin bilan, Parcham fraksiyasi esa Babrak Karmal bilan bog‘liq bo‘lgan [2].

1978-yil aprelidagi harbiy to‘ntarishda AXDP tarafdori bo‘lgan harbiy xizmatchilar muhim rol o‘ynadi. Shu sababli Saur inqilobini faqat keng xalq ommasining bevosita ishtirokidagi ijtimoiy inqilob sifatida talqin qilish tarixiy jihatdan yetarli emas. Mazkur voqea harbiy to‘ntarish shaklida amalga oshirilgan siyosiy hokimiyat almashinuvi ham edi [3].

Yangi hokimiyat mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy tuzilishini qisqa muddatda o‘zgartirishga intildi. Biroq AXDPning qishloq aholisi orasidagi tashkiliy tayanchi zaif edi. Hukumatning siyosiy dasturi

bilan aholining an’anaviy turmush tarzi o‘rtasida tafovutlar mavjud bo‘lib, bu keyinchalik keng ko‘lamli qarshilikka zamin yaratdi.

Tarakiy hukumatining islohotlari va ijtimoiy qarama-qarshiliklar

1978-yildan boshlab AXDP hukumati ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarni jadallashtirdi. Ularning asosiy yo‘nalishlaridan biri yer munosabatlarini o‘zgartirish edi.

Agrar islohotlar yirik yer egaligi va dehqonlarning iqtisodiy qaramligini cheklashga qaratilgan edi. Hukumat dehqonlar qarzdorligini kamaytirish, yerlarni qayta taqsimlash va qishloq xo‘jaligi munosabatlarini yangilashga urindi [7].

Biroq agrar munosabatlar mahalliy qabila tuzilmalari, qarindoshlik aloqalari va diniy institutlar bilan chambarchas bog‘liq bo‘lganligi sababli islohotlarni amalga oshirish murakkablashdi.

Nikoh va oila munosabatlariga oid qarorlar ham keskin bahslarga sabab bo‘ldi. Hukumat majburiy nikohlarni cheklash, nikoh bilan bog‘liq to‘lovlarni tartibga solish va ayollarning ijtimoiy mavqeyini yaxshilashga intildi. Mazkur maqsadlar modernizatsiya siyosatining tarkibiy qismi bo‘lsa-da, ularni amalga oshirish usullari ayrim hududlarda mahalliy diniy va an’anaviy qarashlar bilan to‘qnashdi [5].

Savodxonlik kampaniyalari ham qarshilikka duch keldi. Ayrim qishloq hududlarida davlat tomonidan tashkil etilgan ta’lim dasturlari mahalliy jamoalar bilan yetarli kelishuvsiz amalga oshirildi.

Shunday qilib, islohotlarning o‘z mazmunidan tashqari, ularning majburiy tatbiq etilishi ham siyosiy norozilikning kuchayishida muhim omil bo‘ldi.

Siyosiy repressiyalar va AXDP ichidagi kurash

Saur inqilobidan keyin hukumat muxolif kuchlarga nisbatan keskin choralar ko‘rdi. Siyosiy raqiblar, diniy arboblar, qabila yetakchilari va sobiq davlat xizmatchilarining bir qismi hibsga olindi.

Davlat xavfsizlik organlari faoliyatining kuchayishi jamiyatda qo‘rquv muhitini shakllantirdi. Siyosiy ta’qiblar faqat hukumatga qarshi guruhlar bilan cheklanib qolmadi, balki hukmron partiyaning o‘z ichidagi raqiblarga ham qaratildi [6].

Xalq va Parcham fraksiyalari o‘rtasidagi qarama-qarshiliklar davlat boshqaruvining barqarorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatdi. Xalq fraksiyasi siyosiy hokimiyatni tobora o‘z qo‘lida jamladi.

1979-yilga kelib Tarakiy va Amin o‘rtasidagi munosabatlar ham keskinlashdi. Har ikki siyosatchi dastlab bir fraksiya tarkibida faoliyat yuritgan bo‘lsa-da, davlat hokimiyatini nazorat qilish masalasida ularning manfaatlari to‘qnashdi.

1979-yil sentabrida Amin hokimiyatni egalladi. Tarakiy esa keyinchalik o‘ldirildi. Bu hodisa AXDP rahbariyatidagi ichki kurashning eng keskin ko‘rinishlaridan biri bo‘ldi [9].

Qarshilik harakatlarining shakllanishi

1978–1979-yillarda Afg‘onistondagi qarshilik harakatlari turli ijtimoiy va siyosiy guruhlarni birlashtirdi. Ularda diniy yetakchilar, qabila boshliqlari, mahalliy aholi vakillari, sobiq harbiylar va islomiy siyosiy tashkilotlar tarafdorlari ishtirok etdi.

Qarshilikning asosiy sabablari orasida hukumatning majburiy islohotlari, siyosiy repressiyalar, diniy qadriyatlarga tahdid sifatida qabul qilingan siyosat va mahalliy boshqaruv an’analarining cheklanishi muhim o‘rin tutdi [10].

Biroq qarshilik harakatlari dastlab yagona markazlashgan tuzilmaga ega emas edi. Ayrim hududlarda qo‘zg‘olonlar mahalliy xususiyat kasb etgan bo‘lsa, boshqa joylarda siyosiy va diniy tashkilotlar faolroq bo‘lgan.

Islomiy muxolifatning ayrim yetakchilari 1978-yildan avval ham siyosiy faoliyat olib borgan. Xususan, Pokistonda joylashgan afg‘on islomiy guruhlari keyinchalik qurolli qarshilikni tashkil etishda muhim rol o‘ynadi [11].

Mujohidlar deb atalgan qurolli guruhlarning shakllanishi aynan shu murakkab siyosiy muhit bilan bog‘liq edi. Ularning faoliyati 1979-yilda kengaygan bo‘lsa-da, keyingi yillardagi yirik va tashkiliy jihatdan rivojlangan qarshilik tuzilmalari bilan bir xil darajada bo‘lmagan.

Hirot qo‘zg‘oloni va siyosiy inqirozning chuqurlashuvi

1979-yil mart oyida Hirot shahrida yuz bergan qo‘zg‘olon AXDP hukumatiga qarshi eng muhim qurolli chiqishlardan biri bo‘ldi.

Qo‘zg‘olonda mahalliy aholi bilan bir qatorda harbiy qismlarning ayrim vakillari ham ishtirok etdi. Voqealar davomida hukumat muassasalariga hujumlar uyushtirildi va shaharda markaziy hokimiyat nazorati vaqtincha izdan chiqdi [8].

Hukumat qo‘zg‘olonni bostirish uchun harbiy kuch ishlatdi. Harbiy harakatlar oqibatida ko‘plab insonlar halok bo‘ldi. Qurbonlar soni bo‘yicha tarixiy manbalarda sezilarli farqlar mavjud bo‘lgani uchun yagona aniq raqamni qat’iy tasdiqlash qiyin.

Hirot voqealari bir nechta muhim holatni namoyon etdi. Avvalo, hukumatga qarshi norozilik faqat alohida siyosiy tashkilotlar bilan cheklanmay, kengroq ijtimoiy qatlamlarga tarqalgan edi. Ikkinchidan, armiya tarkibida ham hukumatga sodiqlik masalasi murakkablashdi.

Uchinchidan, qo‘zg‘olon markaziy hokimiyatning qishloq va viloyatlardagi siyosiy nazorati yetarli darajada mustahkam emasligini ko‘rsatdi.

Hirot qo‘zg‘olonidan keyin Afg‘oniston hukumati Sovet Ittifoqidan harbiy yordam olish masalasiga yanada jiddiy e’tibor qarata boshladi [12].

Sovet Ittifoqining ta’siri va 1979-yil dekabr voqealari

Sovet Ittifoqi Afg‘oniston bilan 1978-yilgi inqilobdan avval ham siyosiy, iqtisodiy va harbiy hamkorlik olib borgan. AXDP hokimiyatga kelganidan keyin bu munosabatlar yangi bosqichga o‘tdi.

1978-yil dekabrida Afg‘oniston va Sovet Ittifoqi o‘rtasida do‘stlik, yaxshi qo‘shnichilik va hamkorlik to‘g‘risidagi shartnoma imzolandi. Bu ikki davlatning siyosiy aloqalarini mustahkamladi [9].

1979-yil davomida Afg‘onistondagi ichki beqarorlik Sovet rahbariyatida xavotir uyg‘otdi. Ayniqsa, qo‘zg‘olonlarning kengayishi, AXDP rahbarlari o‘rtasidagi ziddiyatlar va Amin hokimiyatining siyosiy istiqboli Moskva tomonidan jiddiy muhokama qilindi.

Sovet rahbariyati 1979-yilning dastlabki oylarida bevosita keng ko‘lamli harbiy aralashuvga ehtiyotkorlik bilan yondashgan. Biroq yil oxiriga kelib siyosiy va xavfsizlikka oid hisob-kitoblar o‘zgardi [12].

1979-yil dekabrida Sovet qo‘shinlari Afg‘onistonga kiritildi. 27-dekabr kuni Amin hokimiyati ag‘darildi va uning o‘rniga Babrak Karmal boshchiligidagi hukumat o‘rnatildi.

Ushbu voqealar Afg‘onistondagi ichki siyosiy ziddiyatlarning xalqaro miqyosdagi qurolli mojaroga aylanishida hal qiluvchi bosqich bo‘ldi.

Siyosiy o‘zgarishlar va qarshilik harakatlarining tarixiy ahamiyati

1978–1979-yillardagi Afg‘oniston tajribasi davlatni modernizatsiya qilish jarayonida siyosiy legitimlik va ijtimoiy kelishuvning naqadar muhim ekanligini ko‘rsatadi.

AXDP hukumati ijtimoiy tengsizlikni kamaytirish, savodxonlikni oshirish va iqtisodiy munosabatlarni o‘zgartirishga qaratilgan maqsadlarni ilgari surdi. Biroq ushbu siyosatning amalga oshirilishida mahalliy jamiyat tuzilishi, diniy institutlar va siyosiy manfaatlar o‘rtasidagi murakkab munosabatlar yetarlicha inobatga olinmadi [4].

Natijada hukumatning islohotchilik siyosati va aholining muayyan qatlamlari manfaatlari o‘rtasida qarama-qarshilik kuchaydi. Siyosiy repressiyalar esa bu ziddiyatlarni tinch yo‘l bilan hal qilish imkoniyatlarini yanada chekladi.

Qarshilik harakatlarining kengayishi faqat diniy omil bilan izohlanmaydi. Ularning shakllanishiga mahalliy hokimiyat munosabatlari, qabila manfaatlari, davlat zo‘ravonligi, iqtisodiy muammolar va tashqi siyosiy ta’sirlar birgalikda sabab bo‘lgan [10], [11].

Shu jihatdan 1978–1979-yillardagi voqealar Afg‘onistonning keyingi siyosiy tarixini tushunishda muhim ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

1978-yilgi Saur inqilobi Afg‘oniston siyosiy tarixida tub burilish yasab, mamlakatda AXDP boshchiligidagi yangi davlat boshqaruvi tizimini shakllantirdi. Biroq siyosiy hokimiyatning harbiy to‘ntarish orqali almashishi va yangi hukumatning jamiyatni qisqa muddatda tubdan o‘zgartirishga intilishi mamlakatdagi mavjud ziddiyatlarni kuchaytirdi.

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, 1978–1979-yillardagi siyosiy beqarorlikning asosiy omillari hukumat islohotlarining majburiy amalga oshirilishi, siyosiy repressiyalar, AXDP ichidagi fraksiyalararo kurash, mahalliy diniy va ijtimoiy institutlar bilan ziddiyatlar hamda qurolli qarshilik harakatlarining kengayishi bilan bog‘liq bo‘lgan.

Hirot qo‘zg‘oloni va boshqa hududlardagi noroziliklar markaziy hokimiyatning jamiyat ustidan siyosiy nazorati zaiflashganligini ko‘rsatdi. Tarakiy va Amin o‘rtasidagi hokimiyat kurashi esa davlat boshqaruvidagi inqirozni yanada chuqurlashtirdi.

1979-yil dekabrida Sovet Ittifoqining harbiy aralashuvi Afg‘oniston tarixida yangi davrni boshlab berdi. Ichki siyosiy qarama-qarshiliklar xalqaro geosiyosiy manfaatlar bilan qo‘shilib, uzoq davom etgan qurolli mojaroning rivojlanishiga sharoit yaratdi.

Umuman olganda, Saur inqilobidan keyingi ikki yillik tarixiy jarayon Afg‘onistonda davlat hokimiyati, jamiyat, diniy institutlar va tashqi kuchlar o‘rtasidagi munosabatlarning murakkabligini namoyon etadi. Mazkur davrni o‘rganish Afg‘onistondagi keyingi siyosiy inqirozlar va qurolli to‘qnashuvlarning tarixiy ildizlarini aniqlash uchun muhim ilmiy asos bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Quyida mavzuga bevosita aloqador 12 ta ilmiy manba keltirilgan. Kitoblarning aniq foydalanilgan sahifalari nashriga qarab farq qilishi mumkinligi sababli tekshirilmagan sahifa raqamlari kiritilmadi.

Maqola jurnalga topshirilishidan oldin sahifalarni foydalanilgan nashr nusxalari bilan solishtirish zarur.
2. Rubin, B. R. The Fragmentation of Afghanistan: State Formation and Collapse in the International System. New Haven: Yale University Press, 1995. 378 p.
3. Arnold, A. Afghanistan's Two-Party Communism: Parcham and Khalq. Stanford: Hoover Institution Press, 1983.
4. Dupree, L. Afghanistan. Princeton: Princeton University Press, 1980. 778 p.
5. Barfield, T. Afghanistan: A Cultural and Political History. Princeton: Princeton University Press, 2010. 389 p.
6. Roy, O. Islam and Resistance in Afghanistan. Cambridge: Cambridge University Press, 1986.
7. Kakar, M. H. Afghanistan: The Soviet Invasion and the Afghan Response, 1979–1982. Berkeley: University of California Press, 1995.
8. Halliday, F. Revolution in Afghanistan. New Left Review, 1978, No. 112, pp. 3–44.
9. Girardet, E. Afghanistan: The Soviet War. London: Croom Helm, 1985.
10. Westad, O. A. The Global Cold War: Third World Interventions and the Making of Our Times. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. 484 p.
11. Edwards, D. B. Before Taliban: Genealogies of the Afghan Jihad. Berkeley: University of California Press, 2002.
12. Dorronsoro, G. Revolution Unending: Afghanistan, 1979 to the Present. London: Hurst & Company, 2005.
13. Braithwaite, R. Afgantsy: The Russians in Afghanistan, 1979–89. London: Profile Books, 2011.